

BAJAI HIRLAP

Politikai lap.

Megjelen minden vasárnap reggel.

Szerkesztőség: Városi bérház I. emelet. — Telefon-szám: 17.
Kiadóhivatal: Kollár A. Könyvkereskedése, hol az előfizetések
és hirdetések felvételnek.

Felelős szerkesztő:

Dr. Lemberger Ármin

Előfizetési árak:

Egész évre 10 kor., félévre 5 kor., negyedévre
2 kor. 50 fill. — Egyes szám ára 20 fillér.
Hirdetések jutányosan számíttatnak.

A kulisszák mögül.

(§) 1867-től kezdve, amióta a néhai való szabadelvűpárt égisze alatt visszaállított az alkotmányos jogrend, ugy volt az mindenkor, hogy a parlamenti többség kezében összpontosult a mindenható kormányhatalom és a parlamenti többség volt ura és irányítója a politikai helyzetnek állandóan. Így volt ez, mert a többség elvéből kifolyóan ez egyszerűen, természetesen következett és ez a szolidáris többség tudott is inaugurálni és valóra váltani sok mindent, ami az ország kulturális és gazdasági jövőjének kiépítésére üdvös és produktív.

Most azonban, hogy a koalíció — a legtarkább politikai hitvallásoknak ez a heterogén társasága — vonult be a hatalom védváraiba, lényegesen megváltozott és fejtezőre állítottat a parlamentáris kormányzásnak ez örök és céltudatos haladást egyedül biztosító törvénye. A kormányon lévő párt — helyesen: pártok — elveik szögreakasztásával lettek kormányképesé, harmonizáltak is egy darabig úgy-ahogy, de a »naturam expellas furca, tamen usque recurret« örökre igaz elvénél fogva, kellett, hogy kitörjön a kebelükben mentől előbb az áldástalan szecesszió és hol a nyílt forumon, hol a kulisszák mögött, de már fölűnnek a komoly munkát biztosító szolidaritás bomladozásának a szimpptomái.

A függetlenségi elveiben még a husosfazék kedvéért sem megingatható Eötvös Károly, meg a szangvinikus Lengyel Zoltán hangosan harsogják immár az ország felé, hogy a mai kormány minden inkább, csak nem függetlenségi kormány, hogy a függetlenségi párti honatyák 67-esebbek a volt

szabadelvűpártnál, hogy megtagadták elveiket, a nemzetnek tett ígéreteiket és egész tevékenységük az üres ígérgetések folytatásában merül ki.

Az ál-függetlenségi mezbe burkolódzó Apponyi Albert gróf, a maga klerikális fekete seregével, a reakció örvénye felé törtet föltartóztatlanul, mert a függetlennek nevezett pártban nincs elegendő tekintély és erő, hogy az évtizedek óta liberális országot megővja a sötétség és felekezeti intoleranciának a kormány kebelébe is befurakodott lovagjaitól.

Andrássy Gyula alkotmánypártja, bármennyire istápolja is a Deák Ferenc becsületes kultuszát, tétlenségre van kárhoztatva, mert a mai érának a nemzetet félrevezető jelszava az, hogy folytatják ugyan a 67-es politikát, mert jobbat, becsületesebbet ők sem tudnak, de az ország színe előtt azt kell hazudnia minden kormánypárti vezérnek, hogy függetlenségi elvektől van szaturálva itt minden, igen minden, még Polóyninak saját szabadságellenes merénylete is...

A pártok fölött álló vezérnek, Wekerlének pedig ezenközben örökös baja van e heterogén pártelemek között, egyre jobban felmerülő ellentétek elsimitásával, ami azt jelenti, hogy egy jobb korszak fundamentumát képező, becsületes munkáról itt szó sem lehet, hanem igenis folyik úgy az egyik, mint a másik oldalról az aknamunka, mely — talán az a bizonyos két esztendő sem kell hozzá — a mai rendszer bukását fogja eredményezni.

És folyik még valami. A reakció klockájában a hamis ígérgetések politikája.

A függetlenségi párt az a szerepet játsza, mintha formális leszerelése pusztán a

»független Magyarország« (?) előkészítését jelentené és miközben hangosabban harsog a Gotterhalte, mint valaha, azt akarják elhittetni, hogy az osztrák nóta akkordjaiból a magyar vezényszó, az önálló vámterület és az általános választói jog ouverturje hangzik felénk... Ugy mondják, hogy ezekért a célokért küzdenek és minden malkontens hangra az a válaszuk, hogy várjunk.

Am jó. Várjunk. De meddig? Talán addig, amíg a husosfazék körül lebzselő, éhes honhazafiak jóllaknak az országnak jól föl-srótolt keserves adófilléreiből? Vagy talán addig, míg a reakció szelleme elkobozza a 67-nek még meglevő alkotmány-biztosítókat is?...

Ébredjen az ország fanatizált népe és ne legyen továbbra is vak eszköze a koalíció öncéljainak! Igenis, öncélokban merülnek ki az ő törekvéseik, mert a nemzet vágyait, reményeit elfelejtették már réges-régen.

A magyar vezényszót sirjába temették, még mielőtt életre kelhetett volna. Az önálló vámterület ezernyi nehézségeit már ők is belátják és nem is törekszenek annak kiküzdésére. — Marad az általános, titkos választói jog, melytől fél a függetlenségi cégér alá bujt koalíciós tábor, mint a tüztől, mert ez és e révén az igazi népakarat fogja megásni megérdemelt sirját a reakció mostani lovagjainak.

Egyben van csak igazuk az ország ezidőszertint vezéreinek és ez az, hogy az ő uralmuk csak átmeneti jellegű, pusztán utolsó akkordja a 67 óta rendszeresen üzött függetlenségi párti fanatizmusnak, melynek romjain fog kihajtani és új életre ébredni az igaz, a szabadelvű Magyarország.

TÁRCA.

Francia lumpok fürdőhelye.

— Uti emlékek. —

— A »Bajai Hirlap« tárcája. —

Irta: Lenkei Lajos.

Aix les Bains! Meg vagyok arról győződve, hogy önök e fürdőhely nevét is eddig alig hallották. Kivételével természetesen azoknak, akik jól ismerik Franciaországot, vagy tanulmány tárgyává tették a világfürdőket. És mégis a franciáknak nyáron, különösen július és augusztus hónapokban ez a legkeresettebb fürdőhelyük. A vendéglősök és boltosok, akik a telet és kora tavaszt Nizzában és Monte Carloban töltik és nem várják be Trouville, Ostende és Biarritz tengeri fürdőhelyek nagy idényét, vagy akiknek vállalkozása kizárólag a játékszenvedélyre épül, már június elején idejönnek és egész jogosan neveztem Aix les Bains-t a francia lumpok fürdőhelyének. A lumpokénak azért, mert akik a tulságosan vidám élet után megrokkannak, ischiast, vagy rheumát, vagy hasonló bajt kapnak, idejönnek, hogy fölkeressék a több évezred előtt fölfedezett termális gyógyforrásokat, melyeknek hatása csudálatos és a gyógyulás után mindjárt újból előlről kezdek a vidám életet. Nem is kell azért messzire elfáradniok, mert Aix les Bains a cselekvő lumpoknak is fürdőhelye, mert ami elegancia, előkelőség, vidámság és játékszenvedély egész Franciaországban főlhalmozódott, itt mind együtt van és mégylet játékbank és nyilvános baccarat szolgál ezen szenvedély kielégítésére. Egyebekre pedig itt vannak a legszebb párisi cocot-

tok, magyogó tolettjeikben, rikitóan fényes ékszereikkel, pedig el nem kopott szépségökkel, akiket gavallérjaikkal együtt, a nyáron minden napon reggel 10 órakor Párisból elinduló és este 7 $\frac{1}{2}$ órakor ideérkező savojai experss röpit ide, ami legbeszédesebb jele annak, mily jelentőséggel bír Franciaországban ez a Vichy mellett, legnagyobb száraztöldei nyári fürdőhely, mely a különböző franciaországi les Bains elnevezésű fürdők között drágaság és előkelőség tekintetében első helyen áll.

Pedig ezt az elsőséget Franciaországban elérni és megtartani nehéz dolog. Ámde segítségére jött Aix les Bainsnak annak idején a már mozdulni sem tudó néhai Viktória angol királyné, akit orvosai fürdőhasználatra ismételtlen ideküldtek és ezzel a legkeresettebb fürdőhelyek közé lépett Aix. Az Európa szállón hatalmas emléktáblák jelzik is, hogy ott lakott Viktória királyné. A hetekben ott jártak az olasz király feleségével, nemrég fürdőhasználatra odaérkezett Natália királyné. Ott üdül Witte gróf, a nagy orosz békecsináló és elcsapott miniszterelnök. Mert vigye az ördög a köztársasági érzelmeket, sokkal régiebb királyság Franciaország, semhogy szive mélyén királyi érzelmű nem lenne és egy cári mosolyért és kézszerítésért annak idején szövetségre léptek Sándor cárral, a népek elnyomójával, ki után Páris legszebb hidját nevezték el. Jó barátságban vannak a jelenlegi cárral és a szabadgondolkozásu franciák még egyszer se tiltakoztak az ottani állapotok ellen és Vilmos császár, akinek nagyapja elvette tőlük Elzászt és Lotharingiát, ma Franciaországban osztatlan népszerűségnek részese, ünnepeknék, ha odajönne és aki ma ott revanche-politikáról beszél, azt

egyszerint kinevetik. Nincs arra szükség, amikor anélkül is elég vidám és kedélyes az élet Franciaországban és jól érzik magukat az új helyzetben is az elvesztett tartományok. Aki nem ismeri közelebbről, miként élnek a francia lumpok, itt megtanulhatja. A lumpolás alatt sehogyse értendő a tivornyázás, pezsgőzés és zene mellett való mulatozás, hanem az uri élet, a szó legdrágább értelmében, mert Aix les Bainsnak a fürdőidény alatt mintegy 40.000 vendége van, akik közül 8—10.000 a napi vendég. Ennyi van ott egyszerre. Ezeknek felét kizárólag a gyógyulás hozza ide, másik felét pedig ugyanazon alakok képezik, akik a középtengerparti világfürdők ismert alakjai. Akiknek egész életét nem tölti be más, mint a játék és szerelem és akik nemcsak a kluboknak, vendéglőknek és játékasztaloknak törzsvendégei, hanem legjobb és állandó vásárlói az aixi ékszeres boltoknak, melyekben 1000-tól 500.000 francig terjedő ékszerek vannak a kirakatokban és a divatúru üzleteknek is, melyekben talán még a párisinál is szebb minták ékeskednek a kirakatokban. Több mint 100 fodrászüzlet van Aixban, egyik szebb berendezésű a másiknál. Minden nagy francia banknak itt fiókja van és öt menetjegyiroda árusít menetjegyeket. Vagy 10 keskeny utcán át bolt bolt mellett van; mindegyik szük helyiségért nálunk is ismeretlen béreket fizetnek, jeléül annak, hogy a nyereség elbirja a nagy üzleti kiadásokat és csaknem valamennyi üzletnek testvérüzlete van Mentone, Cannes, Nizza vagy Monte Carloban. Még a pályaudvaron fölvilágosítást adó interpret (tolmács) is télen Monte Carloban, nyáron pedig itt van, oly élénk a reláció ezen fürdőhelyek között, pedig a leg-

Politikai hírek.

Gotterhalte. A legmagyarabb ünnepen, Szent István napján, a »legmagyarabb« (?) új rendszer alatt a legünnepesebb nótá a Gotterhalte volt. Az impolitikus tömeg ugyan most is lepiszorgte, mint a »bécsszolgáltató« (?) régi rendszer alatt, de a politikai közvélemény-színalás most inkább elsikkasztja ezt a sérelmet, semhogy ledorongolja, mint a régi rossz időben tette. Persze akkor a Gotterhalte kitűnő fogás volt, úgy lehetett föltüntetni, hogy a szabadelvű kormány fuvatja. Most azonban már jobb, ha a király fuvatja s a kormány, szegény, ártatlan (?) benne. Mivel pedig a közvélemény eddig szentül meg volt győződve, hogy ha Kossuth lenne miniszter, akkor Gotterhalte nem volna, hát jobb szót nem vesztegetni a nemzeti sérelemre, mert könnyen a kormány tekintélyének sérelmére vezethetne. Mert ugy-e t. függetlenségi párt, ha — ne adja Isten — ismét »nemzetiellen« kormányunk akadna, még mindig lesz időnk dörögni a Gotterhalte ellen.

Az a bizonyos két esztendő. Jezsuita szemforgatások közöttök ülték a hatalom székébe a koalíciós miniszterek, hiesztelvé, hogy ők csak átmeneti kormány és az általános választói jog megalakítása után átadják a helyüket — egy új kormányoknak. Azóta megfélekedtek az általános választói jogról, meg sok egyébről, amit ígértek és elterpeszkednek a husosfázék körül — úgy látszik — hosszú időre.

Mocsáry Lajos, a függetlenségi párt v. alélnöke leplezi le a héten elvtársainak ezt a szándékát — imígyen:

Azt mondják, hogy a mostani állapot csak ideiglenes, mindössze két évre szól. Ebben én nem hiszek. A mai helyzet már nem egyesülés bizonyos célokra, hanem *fuzió, még pedig hatvanhetes alapon.* Évek sorára berendezett nagy párt a többség, melynek a kormány lakatot tett a szájára. Láthattuk ezt a felirati vitánál, a költségvetésnél és a delegációban. Ez így tovább nem tarthat. Ne álltassuk a nemzetet, hiszen a koalíció csak akcióra szokott alakulni. *Isten tudja, hány évre akar berendezkedni a kormány.* Már elárulták magukat, hogy nem két esztendői kormányzásra készülnek. A protestánsok sürgették a kongruájuk rendezését s Veress József képviselő felszólalására Wekerle azt felelte, hogy a protestánsok vegyes bizottságának már megígérte, hogy három éven belül megállapítják a kongruát. De meg a trónbeszéd annyi fontos és nagy kérdést ölel föl, hogy azoknak megoldása hosszú évek munkáját igényli. Ilyen például a katolikus autonómia dolga. Ha ehhez hozzányulnak, megbolygatják vele az egész vallás-kérdést. Azután az 1848. XX. t.-cikk végrehajtása is előttük áll. Csak nem gondolja valaki, hogy ezt a szekularizáció nélkül rendbe lehet hozni?! Igenis: *évek sorára van terübe véve a koalíciós kormány fennmaradása s ez idő alatt a koalíció együttmaradása hatvanhetes alapon.*

Horvát testvéreink . . . A horvát testvérek, vagyis inkább a koalíció horvát testvérei, Otosáczban Szent István napján konfiskálták a magyar zászlót. Nyilván ezt is testvéri érzületből tették s a magyar hazafiak nagyon meg vannak elégedve, mert egy szó nem sok, annyijuk sincs sem panasza, sem káromkodása. Hja, a derék hazafiak fejükbe vették, hogy legyen igazság és a horvátok ki tudják mutatni, hogy a magyar zászlónak Horvátországban semmi helye nincs. Ellenben Fiumében van helye a horvát zászlónak, Magyarországon van helye a

horvát zászlónak s ha még soká testvéresülnek, ki fog derülni, hogy a horvát itthon van Magyarországon, ellenben a magyarnak semmi helye sincs Horvátországban. Be jó dolog kapcsolt résznék lenni, megeheti az anyaországot. S ez is magyar imperializmus.

Elfogata a szubvenciók alap. Az új éra toronymagassága pausáléiról szenzációs leleplezéseket tesz a M. Sz. melyek bizonyára szívükön találják sok fővárosi és vidéki koalíciós laprtársunkat.

Arról van szó — írja az idézett lap — hogy a kereskedelemügyi miniszter 6438 | 1906. számú f. évi augusztus hó 4-én kelt rendeletével utasította volna a Máv. igazgatóságát, hogy a sajtóiroda részére 50.000 koronát fizessen ki. A Máv. igazgatósága természetesen engedelmessékedett a felettes rendelkezésnek és az 157306 | 1906. számú utalványon intézkedett volna, hogy »a sajtóiroda fentartási költségei« fejében az 50.000 korona rendeltetési helyére jusson.

A sajtóiroda fentartási költségei a függetlenségi éra alatt horribilis pénzt emésztettek fel. A kormányelnöknek tudvalevőleg diszkrecionális joga van arra, hogy a rendelkezési alapot saját belátása szerint használja fel s ez a belátás most a lapokban való hangulatokeltetés merül ki. Így történt, hogy a sajtóiroda »fentartási« költségeinek fedezete elfogyott. Mert hogy a pausálé csak egy része annak, — bár az is az ország pénze, — amit a kormány a közvélemény »informálására« fordít, nem szorul bizonyításra. Ekkor a sajtóiroda nagy szorultságában nagyot gondolt és a kiapadt rendelkezési alap helyett az államvasutak pénztárához fordult. Az pedig, — egy alkotmányos miniszteri rendelkezésről lévén szó, — kifizette az 50.000 K-át. Számadatokról lévén szó, az államvasutak igazgatóságánál tudakozódtunk, mennyiben felel meg ezen állítás a valóságnak. A nyilvános iktatóból a leváltárba utasítottak bennünket, ahol azonban legnagyobb meglepetésünkre nyomozásunknak vége szakadt, amennyiben a felvilágosítással szolgáló hivatott nyilvántartó egyszerűen azzal állott elénk:

— Semmiféle felvilágosítást nem adhatok, mert nem szabad adnom. A kérdéses ügydarab felette bizalmas természetű.

Eljáró munkatársunknak csakugyan alkalmá volt a levéltári iktatókönyvbe beletekinteni, ahol fetűnő nagy irott betűkkel állott ez a szó: Bizalmas!

Eddig tart a M. Sz. leleplezése. Eddig nem cáfolták meg, ami annál érdekesebb teszi a kormányt dicsérő fővárosi és vidéki sajtó-koncertnek ezt a kulisszatitkát.

Polónyi halálja. Ungvár — lám — már megkapta a koncot. Az ungvári törvényszék visszaállítására tárgyában érkezellet volt az igazságügyi miniszteriumban. Az új törvényszék hatásköre e szerint az ungvári, szobranci, kaposi és nagybereznai királyi járásbíróságok területére terjesztetik ki. Bánóczy Béla, Ungmegye főjegyzője és Finczy Béla polgármester a törvényhatóság és Ungvár város közönsége nevében egyetelműleg kijelentette, hogy a törvényeségi palota építéséhez szükséges s az igazságügyi kormány kiküldötte által kijelölendő telket hajlandók minden visszteher nélkül a kincstárnak átengedni. Ungvár város polgármestere kijelentette, hogy a város hetven ezer koronát ajánl fel a törvénykezési palota építési költségeire. Az igazságügyminiszterium már legközelebb megkezdi az új törvényezék szer-

vezési munkáit. *A bajai törvényszék* ügye pedig ismét elmerül a feledés utvesztőjébe. Pedig hát itt is vannak hűséges hívei a mindenható igazságügynek.

A delegációk összehívása. Wekerle Sándor miniszterelnök — hir szerint — egyik legközelebbi bécsi utazása alkalmával fog az orszátrák kormányal megállapodásra jutni a delegációk összehívásának idejére nézve. A kormány október hó közepére tervezi a delegáció összehívását, amely ülésit Budapesten fogja tartani.

Függetlenségi párti jelszavak.

Baja, aug. 25.

Régi magyar betegség a jelszavak bolond kultusza. Egy szépen csengő-bongó jelszóért képesek vagyunk életre-halálra verekedni. E közben lassanként egészen elveszítjük érzékünket az élet való szükségletei iránt; szinte azt kell hinnem, hogy nekünk minden jó, ami valamely népszerű jelszónak megfelelő tetszetős formát ölt magára és minden rossz, ami nélkülözi ezt a különös diszt. A sok századon át makacs kitartással üzött gravámenes politikának öröksége ez a betegség, amely könnyen rossz végzetünké válhatik a modern élet vad hullámveréseiben. 1526. óta a politikai talentumnak, a szívós kitartásnak mérhetetlen kincseit pazaroljuk arra a gyakorlatilag meddő munkára, hogy törvényekkel körülbástyázzuk Magyarországot függetlenségét és jóformán észre sem vesszük, hogy mindezen közjogi bástyák között az ország alig volt egyéb, mint a Habsburgok egyik előkelő provinciája. És mi történtek 1867. óta? Független Magyarország, önálló hadsereg, magyar bank, külön vámtérület stb. jelszavai igaztják a kedélyeket, ahelyett, hogy a dualizmusban biztosított szuverén magyar államiság alapján sietnének biztosítani a magyar hegemoniát a monarchiában.

Legújabbán a magyar vezényszó jelszava kicsoda fölfordulást idézett elő, anélkül, hogy komolyan megmértük volna annak értékét. Mikor aztán a lehetetlenség elnyeli a magyar vezényszót s valamiképpen helyre áll a nyugalom, akkor ezernyi gond és teendő között fontoskodó vitaközös keletkezik arról, hogy nem legfontosabb és legelső kötelességünk-e a perszonál unió megvalósítása.

Szintén egyik kedvenc jelszava a függetlenségi pártnak. Gyakorlati értelme, a dualizmussal szemben, nem lehet egyéb, minthogy Magyarország és Ausztria ezental nemcsak államjogilag legyenek független szuverén államok, amiben most sincsen hiány, hanem mint egymástól függetlenül cselekvő állami egységek (külön diplomáciával, külön hadsereggel, stb.) szerepeljenek a nemzetközi politikában, egy közös uralkodó alatt. Bármiképpen rendezetnék Magyarország és Ausztria ezen új viszonyra, kétségtelenül a nagyhatalmi állás megdőlését vonná maga után. A két állam mai kapcsolatában nagyhatalmi tényező, külön utakon járva másodrangú hatalommal súlyodnak és kénytelenek lesznek támaszt keresni valamely idegen nagyhatalmasságnál.

Már most az a kérdés, vajjon Magyarországnak érdekében fekszik-e a hatalmi pozíció ilyen gyöngülése.

Üres frázis, hogy inkább vagyunk független kis ország, mint Ausztriához kapcsolt nagyhatalom. Minél gyöngébbek vagyunk, annál kétségesebb függetlenségünk. A hivatkozás Svéd- és Norvégországnak a fantázia fölélesztéséről, jó hangulatról, mert előadás után a játéktermen kell mindenkinek áthaladnia és amikor ott izgatott embereket visszafajtott lélegzettel látnak, amint szól a cuprier: *Faites votre jeu és gurul a golyó, míg megáll a megrakott 9 szám egyikénél, kevés ember képes ellentállani és a bankok pompás üzleteket csinálnak.*

Egymás mellett három biliárdszerű asztal van fölállítva, melyeknek kirajzolt számaira tesznek. Középen kis fiu folyton gurítja a golyót (mert a régi petit cheveu, kis lovacska) már itt is tiltva van. Aránylag több nő játszik, mint férfi és alig képzelhető érdekesebb látvány az izgatott női arconál, mint torzítja el a legszebb és legnemesebb vonásokat a játék szenvedélye. Jaj annak, aki egyszer nyer! Az bizonyosan ott hagyja minden pénzét, melyet magával hozott. A pénztárosok oly közömbösen sóprik be az 1 vagy 5 francosokat, többet itt egyszerre nem tesznek, — és oly közönnnyel dobják oda a nyertesnek a tét ötszörössét, mintha babra játszanának és a nótá vége, hogy egy-egy bank estéről-estére átlag 2000 francot nyer, ami nem is oly sok, ha elképzeljük, mennyi itt a kiadás, az óriási személyzet és hogy a játékosztály merev tekintetű felügyelői, akik a pénztárosokat és a golyódobót ellenőrzik is, nagy fizetéseket huznak a részvénytársaságoktól, melyek megfelelő adó lefizetése ellenében játékedélyt kapnak. A rulettől elkülönítve, csakis jól bevezetett emberek részére hozzáférhetővé téve, vannak a baccarat-termek. Nappal, délelőtt 11 órakor néztem meg ezeket és nagyobb társaságot találtam ott, mely egy huzamban éppen 48 órája játszott szedüle-

gyorsabb vonattal is 10 óráig tart az ut Nizzából Aixbe, de miért hevertetnék üzleti fölszereléseket egész nyáron, mikor annak itt jó hasznát vehetik. Oly költséges az, hogy annak kamatait csakis a téli időnyben be se vehetik.

Ami szállodai előkelőséget elképzelni lehet, azt itt megtaláljuk. Van vagy ötven nagy hotel, melyek mind a szépséges Mont Revard lábánál terjednek el, közel a Thermal fürdőhöz, mely egész napon át a fürdővendégek ostroma alatt áll. Most egyre-másra, főt a magasban, Aix fölött épülnek a mesésen szép tündérkastélyok, a modern szállók, melyekről már elláthatni Aix vizéhez, a Lac du Bourgethoz, a fürdőhely 15 kilométeres bájós tavához, hova villamos vasuton 20 percig kell menni, melyet azonban fürdőnek alig használ 100 ember napjában. Ide nem azért jönnek az emberek, hogy a tóban fürödjenek, hanem hogy Aix hegyi vasutján 60 percnyi uttal fölemelkedjenek a francia Rigire, a francia Alpések legkeresettebb helyére, a Mont Revardra, melynek csucsáról pompás kilátás kinalkózik a Mont Blancra. Ezen hegylanc gazdag növényzete, sem légfürdőre berendezett nagy szállói nem vonzzák, mert oda legjobb esetben kirándulnak, vagy állandó tartózkodásra jönnek oda olyanok, akik le se néznek az aixi bünbarlangokba, hogy belekóstoljanak a játéka, hanem minden más francia helyen tiltva lévén a — nyilvános szerencsejáték, Aixet keresik föl a játékosok és az emberek itt épüly elvesztik pénzüket, akár Monte Carlóban. Aixnek még régi időkből való emlékei, muzeumi is vannak, de ezekre már csak turisták kíváncsiak.

Az aixi élet középpontja a le grand cercle, melynek nagy terménél szebbet semmiféle királyi kastélyban sem láttam. Mozaikkal van az egész terem kirakva, melyekből nagy művészek mesteri képeket alkottak. Milliókba került a terem ilyétén kifestése és a nagy terem mellett van a Cercle nagy színháza, melyben mindennap elsőrangú párisi vagy lyoni, marseillesi szintársulatok, ezeknek soraiban a legnagyobb francia művészek többnyire drámát, operát vagy nagy balletteket adnak elő. Még ennél is szebb az újabb keletű Villa de Fleurs, melynek tündérszép kertje után neveztek el a hatalmas épületet, melynek nagy terme nem kevésbé szép, mint a cerceleé, csak annak kiállításá ut el a cercle nagytermétől. Ott is a nagyteremből van a bejárat a színházba, melybe csak rossz idő esetén szorul a meleg idő alatt a közönség. Szép idő részére a szabadban is van színház, csakis a szinpad bir tetőzettel és itt 2000 ember részére van ülőhely. Itt is csak elsőrangú erők működnek közre, többnyire párisi operánékesek. A zenekar 80 főből áll és Flon Fülöp, a legelső francia karmesterek és komponisták egyike annak karmestere. Faust és Hamlet operák előadását láttam itt, melyek semmiben se maradtak a párisi előadások mögött. A legdrágább belépődij itt 4 franc, a többi 3 franc. Ha nem teljes az operaelőadás, csakis 2 franc a belépti díj, de minden jeggyel 50 fillér erejéig járó ital jár. Ezen két nagy színházon kívül még két kisebb színháza van Aixnek, ezenkívül pedig két nagy orfeuma. A játékarlangokban fölépített színházak igazgatóit és tagokat a klubok magok fizetik és ezek bőven gondoskod-

példájára legkevésbé sem bízható. A svéd-norvég perszonál unió nem tudta túlélni az első századot. Jóllehet geográfiai helyzetük egészen más, sokkal kedvezőbb, mint a miénk, a kis skandináv országok is csak addig fogtak örülni a titkos orosz befolyás által hathatósan előmozdított szétválásnak, a mig Oroszország vissza nem nyeri akcióképességét. Akkor kénytelenek lesznek megint egymásba kapaszkodni az orosz veszedelemmel szemben. Az északi példa tüntető lehetőségi szüvény megvetéssel melőzik a geográfiai helyzet törvényeit, amelyek azt mondják, hogy a Közép-Dunánál, a Kelet és Nyugat határán, ezen a kritikus területen, ahol a Kelet és a Nyugat ellenlétes áramlatának kiegyenlítődnők kell, csakis nagyhatalom állhat fönn. A régi Magyarország is csak addig tudta tartani magát, a mig középkori értelemben, nagyhatalom volt, azután összeomlott a Kelet és a Nyugat harcában. Az Ausztriától elválasztandó Magyarországra hasonló szomorú sors várna, mert ugyan ki veszi komolyan azt a reménykedést, hogy az egyedül maradó Magyarország a balkánfélszigeti országok élén, vagy azokkal szövetségben vezérszerepet fogna játszhatni a Keleten. Magyarország nem tartozik a Balkán struktúrájába; az ottani helyzetre csak úgy gyakorolhat döntő befolyást, ha mint nyugati államnak nagyhatalmi eszközök állanak rendelkezésre. Miheleyst elszakad a Nyugattól és a balkánfélszigeti országok közé sorozza magát, azonnal ellentéte jön a geográfiai helyzet törvényével, amely azt írja elő, hogy közvetítő szerepet játszó a Kelet és a Nyugat között. Ezen történelmi hivatásának megtagadásával elveszti azon képességét, hogy irányítólag hasson az európai Kelet életére és fejlődésére. A Balkánhoz csatlakozó Magyarország sorsa, hogy északnyugati vagy északkeleti nagyhatalmi szomszédjának rabszolgája vagy tartománya legyen. Kis államoknak nem kedveznek a mai idők; hiszen meg a nagyhatalmasságok is szövetségeseiket és barátokat keresnek, hogy minél nagyobb hatalmi alakulatok álljanak egymással szemben.

Magyarországnak ezen az exponált helyen nagyhatalomnak kell maradnia, amit úgy biztosíthat, hogy megtartja a dualisztikus kapcsolatot Ausztriával. Perszonál unió, vagy éppen független Magyarország szép jelszavak, de megvalósításuk kárral és nem haszonnal járna. Ki vállalhatja a felelősséget, hogy a legszebb jelszó kedvéért is kockára vesse az ország lételét.

A magyar talentumot és energiát nem szabad tehát új közjogi alakulatok kieszelésére és megvalósítására pazarolnunk. A forma egészen mellékes: a lényeg egyedül az, hogy a Habsburgok nagyhatalmassága a miénk legyen. Közös az udvartartás, közös a diplomácia, közös a hadsereg. Am legyen. Hatoljon be a magyar szellem az összes közös intézményekbe, szorítsa ki onnan az osztrák szellem uralmát. Osztrák érdek helyett irányítsa magyar érdek a monarchia sorsát. Közjogi bonyodalmak földézése helyett arra törekedjünk, hogy a magyar-osztrák monarchia ne osztrák, hanem magyar legyen. Ha ennek kivívására képes a magyar energia, akkor

tes összegekben. Ijedten vonultam vissza, de a játékosok se nem láttak, se nem hallottak és a játék hevében álmosak se voltak. Öngyilkosságokról itt nem igen hallani, mert azokat egyszerűen eltusolják. A játékszenvedélynek legnagyobb ellenfele, a gondolkodás, magabaszállás tiltva van.

Sőt a színházat, költséges apparátusával elegendőnek se tartják az emberek ösztönzésére. Napról-napra más nagy klub rendez tüzijátékokat, éjjeli ünnepélyeket, melyek azonban rendszeren 10 órára véget érnek. Ez annál szükségesebb, mert ezek a tüzijátékok oly nagy zajt csinálnak, folytonos meg nem szűnő sisterségökkel, mintha egy üteg ágyu vonulna fel valamely vár ellen. A legmesésőbb tüzijáték, melyet valaha láttam, elutazásom előtt való vasárnapon volt. Biz ez szebb volt, mint amelyet ami vígalmi igazgatónk rendezni szoktak. Pedig azok nagyon szépek és ismételten fölülmulják a budapesti dunai ünnepélyek tüzijátékait. Percekig tartó tüzessők röppentek fel, a legszebb francia festményeket reprodukálva, majd sisterseregve repültek a magasba a rakéták és minden létező színben pattantak eztek a magasságokban. Ez a félórás tartott tüzijáték, mely alatt azonban egy pillanatig se szünetelt a tüzfény, csekély 12.000 koronába került, eltekintve ami sétatereinknél vagy ötszörte nagyobb kert sokszínű, apró, a virágágyak közé helyezett villamos lámpáscákkal való kivilágítástól. Csakis a francia lumpok nyári otthonában lehet szabad ilyen horribilis összeget egy este elpuffogatni. Erre magyar ember képes se lenne! Igaz, hogy ezen este volt az aixi coursek, nagy lövésverseny harmadik napja, melyre az ország minden részéből automobilokon gyűlnek itt egybe az emberek, hogy vagy ezer benzines és villamos autó járta be Aix utcáit, melyeket a rendelkezésre álló automobil-istállóban (garage-okban) elhelyezni se lehet. Igaz, hogy ezen este szézezekbe ment a játék az asztalnál és megszálltak az idegenek minden talpalatnyi helyet,

biztos Magyarország jövője, akármennyi a közös intézményünk, sőt ebben az esetben annál jobb, minél több. De ha képtelenek vagyunk a magyar hegemonia biztosítására, úgy egészen mindegy, miképpen döntjük el a kérdést, hogy első vagy második teendő-e a perszonál unió megteremtése; úgy a legkormionfontabb közjogi formulák sem fognak megemtelni attól a végétől, a mely gyöngye országra vár ezen a helyen. A magyar hegemonia sopánkodással az osztrákok gonoszságán persze nem érhető el. Idé komoly, kitarító munka kell, a magyarság tervszerű beleszorítása minden közös intézménybe, mindenütt, ahol magyar állampolgár éppen úgy helyet foglalhat, mint osztrák. Eddig rendszeresen meggyanúsítottuk azokat a magyarokat, akik a közös szolgálatban vezető szerepet játszottak. Még Andrassy Gyula (a nagy) sem kerülhette el ezt a csufaságot. Micsoda botorság! Hiszen a magyar érdeket csak magyar ember mozdíthatja előre, miután az osztráktól nem várhatjuk, hogy magyarrá válják. Minden magyaremler egy osztráknak helyét foglalja el a közös szolgálatban, teljes erőnkől azon kell tehát dolgoznunk, hogy minél több legyen ott a magyar. És aki kiválik, aki képes az osztrákok fölé emelkedni, azt becsüljük meg, buzdítjuk a kitarásra, a helyett, hogy gyanúsítással elkedvetlenítjük és ugyszólván kényszerítjük a visszavonulásra — mert jó magyar nem szolgálhat az osztrákok között. Ellenkezőleg, ezental az legyen a jó magyarság érdeme, hogy ott szolgál és olyan polcra küzdj föl magát, hol hasznat hajthat a magyar érdeknek. Egyedül magunk munkálhatjuk saját javunkat, azért szükséges, hogy minél többen legyünk az udvartartásban, hadseregben, diplomáciában stb., mert így szereshetünk irányadó befolyást a monarchiában, a mitől — és nem függetlenségi párti közjogi jelszavaktól — Magyarország jövője függ. Magyarország nagyhatalomnak fogja érezhetni magát, miheleyst az osztrákok gyanúsítást panaszkozhatnak a magyar hegemonia miatt. Ennek kivívására fordítsuk talentumunkat és energiánkat, mert ennek kivívása életképességünk próbaköve. Szükségünk van a nagyhatalmi pozícióra, e szerint a monarchiára. Nem elhagynunk, hanem meghódítanunk kell ezt.

HIREK.

Bácskai sakkverseny.

Baja, augusztus végén.

Most, midőn a sakk iránt érdeklődő közönség figyelme a lefolyt hannoveri és nürnbergi mesterversenyek, valamint a most folyó győri mesterképző verseny folytatn élénken fordul a szellemi sport legszebbjé, a sakk felé, a zentai ifjusági egylet, megragadva az alkalmat, Bácskának sakközötti tömörítette az általa rendezett bácskai sakkversenyben.

A nagy buzgalommal előkészített versenyre 4 díjat tűzött ki a rendezőség 200 K összegben,

de tüzijátékra ennyit elkölteri, amikor elvégre Aix-ban is akadnak nyomorgó emberek, ez mégis közel jár már a könnyelműséghez, ha nem Eldoradóra emlékeztető állapotok, melyeknek vége is szokott szakadni.

A nagy klubokon kívül, melyekben délután 4 órától kezdve hangversenyek, orfeumelőadások, művészi produkciók vannak, sok a kávéház is Aix les Bainsban azok számára, akik nem járnak a klubokba. A tó partján az összes vendéglői helyiségek előtt a városban is, a kávéházban is nagy közönségnek énekel és citerázik vagy husz jámbó csapat, mind piros frakkban, gyakran pedig Tziganes jelzővel. Mítsoraikban magyar népdalok is szerepelnek, melyeket jól játszanak, sőt énekelnek is hozzá, de a Tziganes közül magyar nem akad. Kikoptak cigányaink a francia fürdőkből. Amint hallottam, Rigó Jancsi szerencséje óta nagyon konfidensek voltak, de megmaradt mindenütt a Tziganes, mint kis zenekar fogalma és az olaszok csaknem mindenütt kisorították a magyarokat. Kevesebbet is keresnek, de szerényebbek és a velők játszó és éneklő ifju, de ritkán szép olasz nők gondoskodnak arról, hogy a kerest megmaradjon.

Aixből Genfnek vitt utam, ahol hajóra szállva előzőleg a Beurivage előtt szenteltem néhány perccet királynénk emlékezetének. Ugyazonan hajón mentem át Lausannéba, melyen királynénk kilehelte lelkét. Azért ezen a hajón is vidáman nótáztak a jámbósok, mialatt hajónk közeledett Territet felé, ahová e bájos vizen, melyet annyira szeretett, akart királynénk eljutni. Valjon volt e a zsulot hajón rajtam kívül csak valaki is, aki visszaemlékezett e végtelenül szomorú eseményre! Alig hiszem. Hisz mind mulatni és nem elmélkedni jöttek ide. És miért kelemetlen emlékekkel megzavarni a szép jelent, mikor oly kellemes levegő fuj végig a Lac Lemann sima tükre fölött . . .

ami mellett a verseny győztese az ifjusági egylet elismerő oklevélet és a verseny jegyzőkönyvét magában foglaló diszalbumbot, a zentai hölgyek tiszteletdíját nyerte el.

Az augusztus 1-én megkezdett versenyen az 5 zentai résztvevővel, 2 szabadki és 1 temesvári fiatal ember vette fel a küzdelmet, melynek eredményéről a következőkben számolhatunk be.

A verseny győztese Grüner Andor lett Szabadkáról, ki első díjképen 100 koronát, valamint az egylet elismerő oklevélet és a hölgyek tiszteletdíját nyerte el, majdnem 3 hétig tartó szorgalmas küzdesének jutalmául. A versenyzők közt ez a legfiatalabb győztes mindenestre dicsérendő és szép sikert biztosított ezzel nemcsak önmagának, de egyuttal Szabadka városnak is, megmutatva, hogy városa nemcsak a testi sport terén, hanem a kevésbbé fölkarolt szellemi sport dolgában is bátran veszi föl és viszi diadalra a küzdelmet.

A második díjat, 50 koronát, Keceli Mészáros Gábor nyerte el Zentáról, ki legerősebb ellenfele volt az első győztes Grüner Andornak és csak a verseny utolsó napján volt kénytelen kezéből kiadni a győztesselel egyenlő erővel, reményekkel vívott vezető zászlót.

Harmadik dr. Reinitz Béla (Zenta.) Negyedik Kovács István Zenta, lett, 30, illetve 20 K. jutalmat nyervén el.

Mindenestre igen szép és dicsérendő a zentai ifjusági egylet vezetőségének azon buzgósága, midőn egy ilyen, az ottani és vidéki óriási érdeklődés után ítélve, mindenestre értékes, de a kitűzött díjak szerint is nagyobb arányúnak mondható verseny rendezését magára vállalta és sikeresen keresztül is vitte, aug. 18-án sikerült bál mulatsággal és díjak kiosztásával programmszámképpen felelő hangversenynyel örvendeztetvén meg Zenta közönségét, alkalmat adva a küzdő sakközöknak, hogy 18 napi fáradsát sakközös után, kipihenésnépen, kivilágoskivirradtíg táncolhassanak.

— **Ismét ujoncoznak.** Jekelfalussy Lajos honvédelmi miniszter rendeletet bocsátott ki az 1885. évben született hadkötelesek sorozására vonatkozólag, mely szerint az 1906. évi rendes ujoncjutalék sorozását október 10-től november 30-ig kell megtartani az összes törvényhatóságoknak.

— **Szent István-báli a lövőkertben.** A kellemetlen, csunya idő ellenére is, elég nagy és uri közönség töltötte meg a lövőkertnek petroleummal kivilágított »agytermét,« hogy egyrészt gyönyörködhessék a Királysínház bájos Medgyaszaj-jában, másrészt, hogy meghallgassa a lövőkert állandó műkedvelőit.

Mielőtt a program részletes tárgyalásához hozzáfognék, nem hallgathatok el egyhánny megjegyzést a lövőkertre vonatkozólag. Amint a hétfői nap is mutatta, nem lehet számítani mindig a kellemes és alkalmas időre. Már pedig a lövőkert egyáltalán nincs berendezve arra, hogy esős, csunya időben jobb közönséget befogadjon. Nem kívánhatja senki ez igen szerény jövedelmű és anyagiakkal küzdő egylettől, hogy valami nagy átalakítást tegyen; hanem szerény véleményem az, hogy a táncteremnek parkettirozása és rendbehozása, továbbá a gázvilágításnak a lövőkert területére való bevezetése nem járna valami tulnagj áldozattal. Mert a jelen állapotban a teremben való táncolás nemcsak hogy alig lehetséges, hanem még egészségileg határozottan káros is, mert az a sok por, amit a táncoló és nem táncoló beszívni kénytelen, egyedül csak a vendéglőnek használ.

De hagyjuk ezt a nem szorosan ide tartozó kérdést egy más alkalomra és térjünk át a hétfői hangversenyre és az utána következő táncra.

A program első pontja volt Spiegel János ur tárogató játéka, amelyet a »helybeli első cigányzenekar« kísért. Őszintén szólva, a tárogató egész hatását tönkretette ez a silány és sokhelyütt kamis kíséret. Azonkívül a terem éppen nem alkalmas a tárogató-játéokra. Különb Spiegel játéka szépen sikerült és a közönség részéről megérdemelt tapsot aratott.

Utána az estély clouja, a Királysínház művésznője, Medgyaszay Vilma lépett a pódiumra. Pusztán fellépése alkalmával tisztában lehetünk azzal az élvezettel, amelyet a bájos művésznő nyújt majd nekünk. Temperamentumos, sikkes fellépésével, bájos mosolyával csakhamar elbájolta az egész közönséget, amelynek tetszése mindjárt az első darabjait után — különösen a »Tennis Kuplé« után — nyilatkozott meg. Ugyancsak a művésznő töltötte ki a program 4-ik és 5-ik pontját is. Több kisebb-nagyobb kuplét énekelt, majd pedig művészzel szavalt. Ezek között legkisebül volt »Requiescat in pace, és Ámon Ottó« Primadonna-pálya című paródiája. Igazán nagy művészzel és elbájoló kedvességgel adta elő ezeket a darabokat. És ezt a pajzán-ságot és kedvességet a program utolsó pontjáj — sőt még azon túl is — megtartotta, dacára, hogy a közönség tetszését nem valami eklektikus módon juttatta kifejezésre. No de azért tetszett mindenkinek. Különbösen ki kell emelnünk itt Marcell Andorné urhölgyet, aki nagy művészzel kísért Medgyaszay énekszáimat.

Térjünk vissza a rendes sorrendre és nézzük csak a program 3-ik pontját, Zrínyi Ilona nikodemiai lakomája, című melodrámat. A melodráma szövege hosszú és unalmas volt, vele csak Posta Sándor kitünő orgánuma és már többször tapasztalt ügyes szavalása, továbbá Bernhart Annuska precíz,

nagy technikára valló és a melodramát teljesen átértett zongorajátéka békített ki.

A program 6-ik pontja Szaday Blanka és Szaday Maca urhölgyek csinos zongorajátéka volt. Erkel Hunyadi László-indulóját játszották, zenetudással és precízióval. Ezzel a hangverseny véget ért és a még csak egy pillanattal előbb széksorokkal telt helyeken szágúldó párokat láttunk, kik bálmatolást és fokozódó jókedvvel egész a hajnali órákig együtt kitarítottak. (h. r.)

— **Eljegyzés.** Dr. *Scentiványi* (Schlieszer) Ármin újvidéki ügyvéd, bajai földink eljegyezte *Kunetz* Paulát, Kunetz Ignác szabadkai földbirtokos és tekintélyes nagykereskedő leányát.

— **Elhunyt 48-as honvédfőhadnagy.** Hangosan, egyre hangosabban hangzik felénk a szálló ige, hogy: halnak, halnak egyre halnak. . . A héten ismét kidőlt a sorból a nagy időknél egyik bajai tanuja. Vettük a következő gyászjelentést: Alulírottak mély fájdalommal tudatják a maguk és rokonaik nevében, *Szohner* Rezső 1848—49-iki honvéd-husár főhadnagynak f. hó 23-án, éjjeli 11 órakor, életének 86-ik évében, hosszas szenvedés és a halotti szentségek átjatos felvétele után történt gyász elhunytát. A boldogultnak hiús tetemeit f. hó 25-én délután 5 órakor helyezték el a Szent Antal-utca 59. számú gyászszobába a római. kath. egyház szertartásai szerint a szent Rókusához címzett sírkertben levő családi sírboltba örök nyugalomra. Az engesztelő szent mise-áldozat f. hó 27-én reggel 8 órakor a szent Rókus-kápolnában fog az Úrnak bemutatni. Bajja, 1906. augusztus hó 24. Áldás és béke lengjen drága porai felett: *Pathy* Nagy Sándorné szül. *Szohner* Emma, Eckert Jánosné szül. *Szohner* Irma gyermekei. *Kugler* Béla unokájának férje. *Pathy* Nagy Sándor, Eckert János vejei. *Kugler* Béláné szül. *Pathy* Nagy Emma, Eckert László, *Szohner*-Krenedits Jenő unokái.

— **A baja-bezdán-zombor-apatin-gombosi helyierdekű vasút közgazgatási bejárása.** A kereskedelemügyi miniszter rendelkezése a héten volt a Bajától Zomborig és Zombortól Apatinon át Gombosig tervezett helyierdekű vasút közgazgatási bejárása. Az új helyierdekű vasút, amelynek célja Bács-Bodrog vármegye tizenkét dunamenti községét és ezeknek nagy kiterjedésű termékeny vidékét egymással és a vármegye székhelyével összekötni, két részből áll. A baja-bezdán-zombori 55.7 kilométer hosszú szakasz a bajai állomásból kiindulva a baja-zombor-újvidéki helyierdekű vasút vonalán halad mintegy három kilométer hosszban és folytatásában Bátmonostor, Csátalja, Dávod, Hercegszántó, Béreg, Küllöd, Bezdán és Monostorszeg községeket érintve, a m. kir. államvasutak zombori állomásába fut be. A második rész építési hossza 31.4 kilométer, a Ferenc-csatornát áthidalja és Szond állomásnál a m. kir. államvasutak vonalába ágazik be.

— **Házasság.** Dr. *Valentin* Emil helybeli ügyvéd szeptember 2-án köt házasságot *Wollner* Honóra urhölgygel.

— **Bajai vasutasok szabadságon.** Báró *Collas* István helybeli máv. állomásfőnök családjával fürdőbe utazott, helyébe az állomás élére Csató Lajos máv. ellenőr rendeltetett ki. — *Franck* Károly máv. ellenőr a héten kezdte meg szabadságát s annak leteltéig az árufeladási pénztárt Ribizinsky József máv. pénztárnok vette át.

— **Vívóestély.** A helybeli vívóársaság, mestere *Santelli* Italo íránt érzett őszinte halálból, szeptember hó 1-én 8-órákora a Nemzeti Szálló-nagyteremben hangversenyvel és táncmulatsággal egybekötött vívóestélyt rendez. A rendezőségnek ama gondossága, hogy az akadémiát hangversenyvel köti össze, méltán dícséret és figyelemre méltó. A vívóestélyek között a mesternek kiváló műveltségű és zenei képzettségű neje, *Somkuti* Sándorné urnő művészi zongora-kísérete mellett *Thomas* opera Hamletnek egy részletét, továbbá *Verdi* Rigoletto Gildó románcaát, befejezésül pedig a legújabb modern olasz és francia klasszikus dalokat énekli. A legmelegebben ajánljuk a fényesnek ígérkező estély megtekintését. A rendezőség meghívókat nem küld. *Jegyek* Kollár A., Fischer Béla és dr. *Makray* uraknál kaphatók. Diákjegy 1 K, személyjegy 2 K, családijegy 5 K.

— **A főgimnáziumból.** A bajai ciszt. r. főgimnáziumban szeptember 1. 3. és 4. napján, délután 9—12-ig lesznek a beiratások. A javító vizsgálatokat augusztus 31-én, pénteken tartják meg.

— **A szalmaözeveg eredete.** Mindenki használja ezt a szót, de csak nagyon kevesen tudják, hogy ezt a nem éppen klastromi fogalmat a papok alkalmazták először. Az egyház ugyanis a középkorban nem nézte jó szemmel a házastársaknak még ideiglenes elválását sem és mielőtt valamelyik fél elutazott volna, meg kellett jelennie a pap előtt. Az egyház embere ekkor szigorúan meghagyta az otthon maradt házastársnak, hogy míg a másik távol van, szalmán aludjék. Ez pedig azt jelenti, hogy az otthonmaradt menyecske, vagy férjemuram kényelmelen nyugodjék meg gondoljon a hitvestárs megcsalására. Mert a kényelem rosszra csábít. A szegény utazó ugysem gondolhat a házasság kötelekeinek szétszaggatására, mert utazik, nagy nehézségek és fáradságok közt. Inkább pihen, mintsem házasságot törjön. Ez a szalmaözeveg eredete. A középkor már régen elmúlt, elmúlt a szalmaözeveg is. Hanem a szalmaözeveg az megmaradt. Sőt él és virul. De használ-e a középkori recept a házasságtörések ellen? . . .

— **Bácskába visszatért ügyvéd.** Dr. *Csillag* Károly ügyvéd, volt szabadkai lapszerkesztő-kollégánk, ki pár hónappal ezelőtt a miniszterelnöki sajtóirodánál alkalmazást nyervén, ügyvédi irodáját Budapestre belyezte át, a napokban Zsabyára költözött és ott ügyvédi irodát nyitott.

— **Az ipartestület folyó hó 26-án tartja színelőadással egybekötött nyári mulatságát.** Felkérnek egy a kereskedő urak, mint az iparos urak, hogy nyeresémtárgyakat a sorsjáték megejtésére adni sziveskedjenek. A nyeresémtárgyakat Cérnay Imre ipartestületi elnök lakására kéretnek szállítani.

— **Eljegyzési hír.** Vettük a következő eljegyzési hírt: Klein Albert, a zombori exportmalom tisztviselője, eljegyezte Breuer Juliska kisasszonyt Szabadkáról.

Nyilttér.)*

Van szerencsém tisztelettel tudatni, hogy falragaszok és hirdetésmények kifüggesztése, a hatóságilag jóváhagyott engedély és árszabály alapján, csakis általam eszközölhető.

Tisztelettel

Rothschild Zsigmond

hirdetési és reklám-vállalata.

Legjobb üdítő ital

MATTONI FELE

GISSHÜBLER

természetes égvényes

SÁVANYÚVIZ

A dugo égetése

Ize tiszta, szénsava gyöngyöző, könnyen emészthető, az egész szervezetet felfrissíti

*) Az e rovatban közlöttéért nem vállal felelősséget a szerkesztőség.

Közegészségügyünk, különös tekintettel Baja város viszonyaira.

Írta: dr. Ladányi Mór közkórházi igazgató-főorvos.

(4) (Folytatás és vége.)

Ezen terv egy időben már megbeszélés tárgya volt, már alaposan foglalkoztunk vele és mikor konkrét alakot nyerhetett volna és már komolyan akartuk volna nyélbe ütni, bekövetkezett az ex-lex.

Nagy közérdek az, hogy az összes nyilvános kórházakban az ápolási díj leszállítottassék, illetőleg ne legyen oly magas, mint az jelenleg a legtöbb kórházban. Hogy ezidőszent, az ápolási díj oly nagy, annak oka legkevésbé az uralkodó drágaság (bár ez is számbaveendő faktor), mert ez muló, átmeneti jelenség; valóságos oka a nagy befektetés után fizetendő amortizációs quota (nálunk körülbelül 50 fillér fejenként és naponként), a kamatozó alapok hiánya és azon körülmény is, hogy a társadalom anyagilag nem támogatja a kórházakat. Igaz, hogy a nyilvános betegápolás per éhmenter állami feladat, de a leghumanusabb, ami létezik és nálunk a nyilvános betegápolás terhének tulnyomó, legnagyobb része az állam vállaira haramlik. Angliában oly nagy összegre rugnak a kórházak alapjai, hogy azok kamatait még pazarlás mellett sem tudják elkölteni. Ha majd a kórházi befektetések törlesztve lesznek, úgy 40—50 év után, olcsóbb lesz a betegápolás. Várhatunk-e addig? Véleményem szerint egy minimális ápolási díjat kell megállapítani a köz-alap (orsz. betegápolási alap, államkincstár) terhére ápoltak részére és a kevésbé vagyonosak részére. Kérdés ki az a kevésbé vagyonos? Az, akin nehezen hajtható be az ápolási díj, és ha kétség merül föl, akkor in dubio notius — el kell fogadni a fél bevallása alapján s egyéb információk beszerzése után a gyenge vagyoni állapotot és az utolsó, a

legolcsóbb, mondjuk minimális ápolási díjat felszámítani. Azok, akik már vagyonosak és ezen vagyoni állapotukat sem nem akarják, sem nem bírák elpalástolni, azok fizessenek valamely magasabb ápolási díjat, akkor is, ha az előbbi osztállyal egyforma ápolásban is részesülnek csak. Hogy azok, akik különös ápolást, mint külön szobát stb igényelnek, hogy ezek sokkal többet fizessenek, ez magától értetődik. Így három klasszis létesíthetnek és a beteg felvételekor rögtön el volna intézve, hogy melyik klasszisba tartozik, a behajtás egyszerűsítették és ami a földolog, a közönség egy jó része a zaklatástól menekülne. A kórház is jobban járna, a közönség is és még a közalapok is nyernének a minimális ápolási díj megalkotása által.

Nemrég a kórházi terhek könnyebb elviselhetése céljából, dr. *Valentin* Emil, törvényhatósági bizottsági tag egy nekem igen teteszetős javaslatot tett; azt indítványozta ugyanis, hogy a város bocsássa a kórház rendelkezésére a közlegelőből mintegy 60 holdnyi földet, a kórház rendezzen be azon gazdaságot és a jövedelmet és a föld produktumait használja saját céljaira. Tekintve azon körülményt, hogy a kórházi beteglétszámban (különösen az elmeosztályon) mindig van olyan, akit ilyen gazdasági munkára fel lehet használni, sőt egyesenes szükséges is foglalkoztatás és szórakoztatás céljából, ezen munkaerő is hasznosítva lenne. De én tovább megyek. A város a 60 hold átengedésével nem hoz nagy áldozatot, hisz a közlegelő alig jövedelmez valamit, én legalább úgy vagyok informálva, a tulajdonjoga megmarad. A kórháznak azonban ott egy kis telepet kell létesítenie, gazdaságit és olyant is, hogy a betegek állandóan ott tartózkodjanak, azok t. i. akik erre lesznek kiválótatva; meglehetősen befektetés kellene eleinte, amely azonban eléggé kifizetné magát, ha számításba vesszünk, hogy ott a telepen bizonyos számú beteg talál elhelyezést és ellátást (férfi és nő), hogy a kórháznak tej, baromfi és egyéb földi termény majdnem ingyen vagy legalább is féláron szolgáltatók, hogy évenként gyarapodnék ez a jövedelem és kicsiben megvolna, létesítve lenne az elmebetegék kolonialis rendszere (conneplámlt műhelyek amugy sem fogantósítatók.). Akkor én föntartandónak vélem ezt az ideát és arra kérem ezuton is dr. *Valentin* Emil, bizottsági tag urat, hogy ne csak el ne ejtse ezt a gondolatát, sőt ellenkezőleg nagy agilitása, tevékenysége, ügybuzgalmától vezéreltetve, karolja fel újra a dolgot és igyekezzék befolyásával oda hatni, hogy az ige testté váljon és mi azt a telepet megcsinálhassuk még belátható idő alatt.

Óriási, kiszámíthatlan előny lesz ez a kórházra. Bármily tekintetlen kézséggel fölajánlom szolgálatomat ezen terv végrehajtása érdekében.

Hátra van még a statisztika. Magyarország lakossága a társországgal együtt még nem érte el az 1904. év végén a 20 milliót. Nem az okból nem érte el az ország lakossága e számot, mert talán a születések száma nem volna arányban a lakosság várható és remélhető emelkedésével, a születések megvannak, 1904-évből született a Magyar birodalomban 740,799 gyermek, de nagyon apasztja a lakosság emelkedését a kivándorlás ijesztő mértékben való növekedése. Különbön erről: a népmozgalomról, valamint a házasságokról és a születésekről nem akarok értekezni, mint olyan dolgokról, amelyek ismertetésem körén kívül esnek. De tárgyalni fogom még csak a halálozási statisztikát, kiváló tekintettel lévén ez városunk viszonyaira.

1904. évben Baján meghalt 274 ‰ össze- sen, leszámitva a kórházban elhalt idegeneket és talált holttesteket 246 ‰. Mennyit tesz ki a talált idegen holttestek száma, nem tudom. Semmi esetre sem annyi, hogy lényegesen megingatná az arányszámot, ignorálni is lehet ezen factor. A kórházban elhalt idegenek már számba vehető faktor. Minél nagyobb a kórháznak beteglétszáma és minél kisebb a város lakosságának száma, annál nagyobb ezen elhalt idegenek arányszáma. A kórházban elhaltak egy nagy része haladók állapotban hoztak be; azonkívül igen sok oly betegét hoznak be a vidékről, akin már nem lehet segíteni és itt ápolatnak usq ad finem. Ezek a nép legszegényebbjek, így darabig otthon ápolják, akkor kifogynak mindenből, bezozák, megszabadulnak a tehetől és még a temetési költségőt is. Bár tudjuk, hogy ezen betegek nemcsak gyógyíthatatlanok, hanem biztosan megfognak halni, mégsem helyezhetjük-e ki a kórházból? először inhumanitás volna és azután alig szállíthatók el, de ha elszállítanók vagy elszállíthatnók, lényegesen leszállana a halálozási arány. Statisztikától nem hagyjuk magunkat vezéreltetni. Hát a kórházban elhalt idegeneken kívül Baján még mindig a halálozási arányszám 246 ‰; 20,361 lakoságnál, ez annyit jelent, hogy Baján évenként meghal kbl. 500 ember.

Pontos statisztikai adat szerint, meghalt 1904-ben 563 gyerek, ezek közül tudóvészben 99. Hát az sok, nagyon sok. Igaz, hogy Szabadka 31.1 ‰-el dicsekedhetik, de Budapest 17.4, Győr 18.1, Komárom 18.8. Ha Bajának olyan volna a halálozása, mint ezen városokban, akkor 120 emberrel maradna több életben évenként, ez csak valami. Angliában már félszázad előtt törvényben ki lett mondva, hogy ha valahol a halálozás a 18 ‰-ot meghaladja, oda országos bizottságot kell kiküldeni ennek kikutatására és az okok megszüntetése céljából. Akik Baján ismerjük a nagy halálozás okát: a gyermekhalandóság teszi. Megint csak a kórházi tapasztalatot szedem elő. Számítalan csecsemőt és kisgyermeket hoznak ambu-

latorice, első sorban nem is avégett, hogy meggyógyíttassék, hanem ne büntetessék, mert t. i. 7 éven alóli gyermeknél a szülő tartozik orvosi segínyt igénybe venni. A gyermeket a kórházba behozó szülő vagy egyéb személy, főgondja az, valjon a behozott gyermek be lett-e írva és ha biztosítást nyert aziránt, hogy ez megtörtént, vagy ha maga meggyőződött róla, akkor megnyugtatta távozók. Kivételre receptet kap, amelyen a jegyzőkönyvi szám és kelet van, ezt gyakran megsemmisítik, a gyermek halála után kérnek »halálcédulát.« Élénk emlékezetemben van egy eset; egy asszony néhány hetes gyermekét mutatta be, aki már teljes kimerültségben, haldokló állapotban volt; én állítólag azt mondtam volna, hogy ennek már csak kis koporsó kell. A gyermek meghalt; az asszony nem mondotta be a halottkémnek, hogy a gyermeket elvitte volt a kórházba, hanem mert »receptet« nem tudott előmutatni, a halottkém hivatalból bejelentte, hogy ezen gyermek nem orvosoltott. Per lett. Az eljáró tisztviselő előtt helyesen mentette magát a szegény asszony, mire az eljáró tisztviselő engem »idézett« meg tárgyalásra. Az eljáró tisztviselő nekem tett szemrehányást, kitanított arra, hogy nem azt a megjegyzést kellett volna tennem, hanem »gyógyítani« kellett volna azt a gyermeket!! Mit mondtam én, mi történt, az nem tartozik ide.

Nem ritka eset, hogy egy asszony 8—10 gyermeket szült és egyetlen egy sem maradt életben. Sajnos, azt is kell tapasztalni, hogy ezen összes gyermekeiket elvesztett szülők nem is igen szomorkodnak ezen a csapáson. A gyermek-halandóságnak legfőbb oka abban rejlik, hogy helytelenségből, fonákságból, ostobaságból stb nem tartják jól a gyermeket; azon felfogásból kiindulva, hogy az anyának nincs elég teje, hogy teje nem elég erős, nem elég tápláló, etetik a csecsemőt. Több nem kell, megkapja a bélhurutot, amelyben elpusztul. Itt hiába való a kitanítás, a prédikálás, az apostoloskodás, akárhogy magyarázzuk annak az asszonynak, mi a teendő, áll, bámul, ránknéz hitetlenül és ha ily kitanítással s magyarázattal elbocsátjuk, elégedetlen. Ő orvoságot akar, vagy legalább is receptet. Re-

cepttel pedig bélhurutot nem lehet gyógyítani. Azon anyák, akik szoptatódajkát fogadnak gyermekeiknek, ha képesek szoptatni, ha nem, ezen gyermekek nem-pusztulnak el. Elpusztulnak azon gyermek, amelyek szülőinek esze ágában sincs szoptatós dajkát fogadni, és anyjuknak bőségesen meg van a képességük gyermekeiket táplálni, de nem mondom szándékosan, hanem tudatlanul elrontják. A gyermeket, pláne a többgyermeket nem is tekintik áldásnak, hanem tehernek, csapásnak és örömnapot ülnek, ha egyik-másik elpusztul.

Igaz, a szegénység nagy baj. Segítve csak a jólét emelkedésével és a kultúra fokozása által lesz Máskép nem.

Baja város nagy, túlnagy halandóságának egy másik oka a tuberkulózis. Nem szenved kétséget, hogy a tüdővészesek egy bizonyos része megmenthető volna, nem kellene elpusztulnia, ha az illetőkben megvolna az akarat, az elhatározás, a türelem és kitartás mindent megtenni, ami egészségük helyreállítására és életük megtartására szükséges. Tüdővész szanatorium oly kevés van, hogy néhány száz betegnél több azokban nem ápolható, ez pedig az évenként 78,000 tüdővészben elhalhoz képest semmi. Már egy félszázad előtt, még mielőtt szó volt a a tüdővész ellen való modern védekezésről, egy jeles német klinikus nagyon elterjedt volt tankönyvében (amelyet a magyar orvosi könyvkiadó társaság le is fordított) a tuberkulózis orvoslását, gyógyítását pénzkérdésnek minősítette. Hát akinek elég pénze van, annak rendelkezésére áll az egész világ, erről nem kell gondoskodni.

Marad a szegény és a szegényebb tüdőbeteg. Amíg lehet, dolgozik, később mikor rosszabbra fordul állapota, a kórházat kénytelen felkeresni. Ez az oka annak, hogy a tüdővész első u. n. kezdeti szakában a legkevesebb jön a kórházba. És akik jönnek, rövid ideig maradnak, mert relative jól érzik magukat, látják a táblán, hogy láztalanok és ami a fő, otthon van a család, hiányzik a munkás, a kenyérkereső tehát kimegy a kórházból. Egy kis idő múlva visszajön, azonban már lázzal és lefogyott állapotban, a második baj szakában. Még most is

hetek után jobban lesz és ismétlődik a dolog, megingt kimegy. De nem sok idő múltán megint látjuk betegünket, most már az u. n. második stádiumban és ekkor már kénytelenségből kér felvételt, mert otthon nem bírják ápolni és ekkor többé nem megy ki a kórházból, meghal. Ha az ilyen beteg nem menne ki a kórházból, hanem maradna 8—9 hónapig, addig még el nem bocsátják, akkor vagy teljesen meggyógyulna, vagy legalább is évekre megnyújtaná életét. Hogy lehetségessé váljon, hogy ily beteg akár egy évig is a kórházban maradjon, az szükséges, hogy a beteg családja vagy hozzátartozója, akinek kenyérkeresője, megélhessen. Erről társadalmi uton kellene gondoskodni. A mi társadalmunk sokféleről gondoskodik, de épen oda, ahol a legnagyobb nyomor és szenvedés uralkodik, épen oda nem terjeszti ki védő és segítő szárnyait.

A magyar birodalom népessége a természetes szaporodás útján 244,963 fővel gyarapodott. A vármegyei törvényhatóságok közül legnagyobb szaporodást értek el: Máramaros 19°/₁₀₀, legkedvezőtlenebb Krassó-szörényben: 53°/₁₀₀. A törvényhatósági jogú városok szaporodása általában igen kedvezőtlen volt; fogyás ugyan egy városban sem mutatkozott, de a szaporodás országos átlagát, csak két város: Kecskemét és Szeged haladta meg, legkevesebb szaporodott pedig Baja és Pécs.

Ócska vasat és rezet,

valamint **gyári berendezéseket** és mindenféle **gépeket** készpénzfizetés mellett vásárol

Davidovics Jakab

Budapest, VIII. Köztemető-ut 6. sz.

Kronsteiner Károly

Cs. k. oszt. szab.

Magy. kir. szab.

Homlokzat-festékek

Viharmentes. Mészben oldható, épületek mázolására. 49 árnyalatban, kilója 24 fill.-től feljebb. 1 kiló elegendő 10 négyszögméternek kétszeri mázolására.

Főraktár: Wagenblatt és Henerári festékkereskedésében, BAJA.

Mosható mázolások

ugymint zománc, homlokzatfesték, száraz és lapidonfesték, pépnemű 50 árnyalatban, vízben mosható, egyszeri bevonásra fed, színét nemhagyja.

Költségár négyszögméterenkint 5 fill. Meglepő siker.

Kimerítő prospektusok és mintalapok ingyen és bérmentve

Tankönyvek

a főgimnázium, tanítóképezde, polgári fiúiskola, apáca-zárda és városi elemi iskolákba.

Író- és rajzszerkek,

mindennemű füzetek a legjobb minőségben.

Hegedűk, vonók, húrok, hegedűtokok, és hegedű iskolák,

valamint az összes felszerelések a legolcsóbb árban és kiváló minőségben kaphatók

KOLLÁR A.

könyv-, zenemű- és papirkereskedésében

BAJÁN.

Minden pénteken jelenik meg és már kora délelőtt minden dohánytözsében kapható a

FIDIBUSZ.

Remek rajzok!

Pompás tartalom!

Fényes kiállítás!

Előfizetés:

Negyedévre — — — 1:50 fill.
Egy hónapra — — — 50 fill.

Egy szám ára:

5 kr.

Mutatványszámokat küld a „FIDIBUSZ” kiadóhivatala Budapest, Rókk Szilárd-utca 9. szám.

Egy kertész,

ki a melegágyak kezelésében **kellő**, a virágkertészetben és üvegházak körül pedig **elégséges** jártassággal bír, azonban **műkertész nem lehet**, képességéhez képest, szabad lakáson és fűtésen kívül, a természetbeni adományokkal körülbelül 600—800 koronára menő fizetés mellett, októberben vagy előbb is alkalmazást nyerhet

Szemző Gyula úrnál
Zomborban.

Cook és Johnson-féle amerikai patent tyukszem-gyűrű

(törvényesen védve)

ma már az egyedüli eszköz, mely a borzasztó tyukszemfájdalmakat azonnal elhárítja és a töveket biztosan eltávolítja.

== Ma már a legjobb eszköz a világon. ==

Minden szenvedőnek ajánlható.

== 1 drb 20 fillér, 6 drb 1 korona. ==

Kapható BAJÁN: Hübner József, Gyarmati Emil és dr. Stauróczy Lajos gyógyszeráraitban, valamint a Monarchia összes gyógyszeráraitban és drogueristál:nál.

M. kir. államvasutak.

M E N E T R E N D.

Érvényes 1906. évi május hó 1-től.

Oda. Szabadka—Baja. Vissza.

Szv.	Szv.	Szv.	Szv.		Szv.	Szv.	Szv.	Szv.		
10 10	7 00	7 15	55 320	ind.	Budapest k. p. u. (183)	érk.	1 00	6 55	10 00	5 45
	5 41	7 25			» Belgrád (183)			7 17	10 38	
3 05	7 48	11 30	4 55		» Szeged-Rókus (184)		10 54	2 52	7 53	12 12
	7 09	9 05			» Dálja			5 37	9 23	
4 50	10 35	1 42	7 05	ind.	Szabadka (183. 184. 186)	érk.	8 08	12 48	6 20	10 28
5 03	10 48	1 55	7 17		Horvát tanyák 2. sz. őrház		7 56	12 36	6 08	10 14
5 09	10 54	2 01	7 23		Kelebiai tanyák 3. sz. őrház		7 50	12 30	6 02	10 07
5 16	11 01	2 08	7 30		Szabadkai tanyák 4. sz. őrház		7 43	12 23	5 55	10 00
5 25	11 10	2 17	7 38		Csikeria		7 35	12 16	5 48	9 52
5 38	11 24	2 29	7 50		Bácsalmási szőlők		7 22	12 04	5 36	9 35
5 48	11 34	2 39	7 59	érk.	Bácsalmás (178)	ind.	7 13	11 55	5 27	9 22
6 03	11 46	2 54	8 09	ind.	Almás	érk.	7 03	11 45	5 17	9 12
6 09	11 51	3 00	8 14		Bikity-Borsód		6 58	11 40	5 12	9 06
6 33	12 15	3 26	8 42		Bajai szőlők 24. sz. őrház		6 33	11 15	4 47	8 38
6 56	12 38	3 49	9 05		Baja (214)	ind.	6 06	10 51	4 23	8 05
7 07	12 48	4 00	9 16	érk.	Zombor (214)	ind.	5 55	10 40	4 12	7 52
9 41	3 23							6 45	12 57	4 05

Oda. Baja—Ujvidék. Vissza.

Vv.	Vv.	Szv.	Vv.	Szv.		Szv.	Szv.	Vv.	Vv.	Vv.	
			10 10	7 00	ind.	Budapest k. p. u. (183. 213)	érk.	6 55	10 00	5 45	
			4 50	10 35		» Szabadka (213)		12 48	6 20	10 28	
	4 00		7 22	1 15	ind.	Baja (213)	érk.	6 33	8 53	3 23	6 50
	4 11		7 32	1 25		Baja-szállás város		6 24	8 46	3 15	6 42
	4 25		7 45	1 38		Vaskut		6 07	8 31	2 59	6 26
	4 51		8 10	2 01		Gara		5 43	8 10	2 37	6 00
	5 06		8 25	2 15	érk.	Regőce (178)	ind.	5 28	7 55	2 17	5 35
	5 09		8 26	2 16	ind.	Sztanisics	érk.	7 54	2 14	5 29	
	5 37		8 54	2 39		*Körtés		7 38	1 57	5 12	
	5 47		9 04	2 48		Gádor		7 21	1 35	4 47	
	5 56		9 12	2 56		Magyarut 16. sz. őrház		7 14	1 28	4 40	
	6 08		9 24	3 07		Nenadics		7 01	1 14	4 22	
	6 15		9 31	3 14		Zombor (184)	ind.	6 55	1 08	4 16	
	6 25		9 41	3 23	érk.			6 45	12 57	4 05	
			10 10	7 15	ind.	Budapest k. p. u. (183. 184.)	érk.	1 00	Szv.		5 45
			5 00	2 02		» Szabadka (184)		9 41	7 103		10 35
						» Dálja (184)		9 30	I-III.		9 23
2 25		6 51		3 51	ind.	Zombor (184)	érk.	6 10	11 20		7 00
2 31		6 57		3 57		Zombor-vásártér		6 03	11 13		6 52
2 41		7 07		4 07		Fernbachszállás		5 54	11 04		6 41
2 50		7 16		4 16		Zsarkovác		5 46	10 56		6 32
3 00		7 30		4 30		Ó-Sztpár		5 32	10 42		6 15
3 35		7 49		4 49		Bresztovác		5 16	10 28		5 51
3 46		8 00		5 01		Rác-Militics 27. sz. őrház		4 58	10 10		5 31
4		8 10		5 12		Hódság		4 48	10 02		5 21
4 46		8 35		5 37		Paripás		4 29	9 45		4 43
5 00		8 49		5 51		Parrag		4 08	9 25		4 10
5 08		8 57		5 59		Pelvayszállás 35. sz. őrház		3 59	9 16		3 59
5 16		9 05		6 07	érk.	Gajdobra (180)	ind.	3 50	9 09		3 50
5 21		9 16		6 09	ind.		érk.	3 26	9 07		3 21
5 4		9 30		6 23		Bulkeszi		3 12	8 55		3 06
6 16		9 45		6 38		Petrőc-Dunagálos		3 01	8 44		2 49
6 50		10 10		7 03		Futtak		2 32	8 16		2 10
7 00		10 19		7 13		Chotekpuszta 46. sz. őrház		2 21	8 04		1 45
7 13		10 31		7 25	érk.	Ujvidék (181, 181. 183.)	ind.	2 07	7 51		1 30
11 42				10 38	érk.	Belgrád (183)	ind.		5 41		7 25

Nvomatott Kollár A. gyorsajtóán Baján.

1904. St. Louis Grand Prix.

Ezernél több kiváló orvos és tanár ajánlja!

Legyen mindennapi italod!

Természetes hidrokarbonatos ásványvíz forrás, szénsavval telítettek. Az emésztést elősegítő pompás asztali ital. Főraktár Baja és vidéke részére Stauróczy József fűszerkereskedő cégnél

B A J A

Ugyszintén minden bel- és külföldi ásványvizek legelőnyösebb árakon kaphatók.

Telefon 81 szám.

Kristályvíz árai: 1/2 liter 34 fillér. 1 liter 44 fillér. 1 1/2 liter 54 fillér.

Üres üvegek visszavételnek: 1/2 literes 12 fillér. 1 literes 16 fillér. 1 1/2 literes 20 fillérért.

